

СОЦІАЛЬНА АКТИВНІСТЬ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

З проблемою активності можна зіткнутися у процесі вивчення найрізноманітніших явищ дійсності. Існують загальні ознаки, які складають основу даного поняття. Слід зазначити, що внаслідок існування різних підходів до розуміння сутності активності, цей термін застосовується дуже широко. Так, ряд фахівців (В. Боровик, А. Ільїн, Е. Гелер та інші) розуміють активність як будь-яку діяльність, життєдіяльність і взаємодію взагалі (Крупнов А., 1993).

Вітчизняна психологія виходить з положення про те, що особистість має соціальну природу, являється соціальною одиницею. Справжня особистість знаходить себе у постійному розширенні сфери своєї активності, перетворюванні себе, оточуючих і світу предметних стосунків. Створення можливостей для перетворення кожного в активного діяча, в особистість – одне з завдань суспільства (Курбатов В., 1995).

Одним з перших дослідників, який звернув увагу на соціальну активність як на важливу характеристику особистості, був С. Рубінштейн. Він розрізняв поняття «активність» і «діяльність», і через поняття «активність» виявляв залежність особистості та її діяльності від суспільних відношень, а також залежність її свідомості від діяльності.

Принцип розвитку збагачується думкою про те, що особистість не просто розвивається через суспільну діяльність, а здійснює її активно, творчо. Активність різних особистостей по-різному співвідноситься з їх діяльністю. Коли йдеться про активність особистості, то мають на увазі міру її участі у суспільному житті. Активна – це максимально діюча особистість. (Романовський О., 2000)

Розглядаючи активність як характеристику творчої діяльності, Т. Лапіна відмічає, що соціальна активність виражається в яскравому, творчому виконанні суб'єктом функцій у процесі здійснення тієї чи іншої діяльності. До явища активності додається й відносно самостійне оволодіння

особистістю новими формами соціальної поведінки. П. Кряжев пов'язує активність з поняттям самодіяльності. На його думку, активність – це вільна діяльність, не нав'язана зовні, а внутрішньо необхідна для людини. Е. Ануфрієв вважає, що соціальна активність характеризує діяльність людини не стільки з боку її змісту, скільки з боку інтенсивності (Михов Б., 2007).

Джерела соціальної активності особистості можуть бути розділені на дві групи – зовнішні й внутрішні. До внутрішніх відносять матеріальні та духовні потреби, інтереси, свідомість, рівень культури, а також біологічні фактори активності, які перебувають у щільній взаємодії. Таку ж складну систему становлять зовнішні джерела активності, ті умови, в яких живуть і діють люди. Якісна сторона активності виражає суб'єктивне ставлення особистості до діяльності (Вагнин І., 2000).

В. Єфремов та С. Косолапов вважають, що поняття «життєва позиція» виражає систему поглядів особистості на життя, на свою діяльність, визначає характер всієї діяльності. Зміст життєвої позиції, її основу становить світогляд. Ступінь впевненості особистості в своїй світоглядній позиції багато в чому визначає її активність, спрямовану на реалізацію цієї позиції. Життєва позиція реалізується у діяльності і потребує від особистості активності. Активність, в свою чергу, є відображенням деяких інтегральних рис особистості: переконань, знань, вмінь, схильностей, здібностей, вольових якостей. Проявляється вона в різних видах професійної діяльності, в ініціативній участі в роботі, гуманному ставленні до людей. В. Кисельов вважає, що розвиток позитивної соціальної активності припускає в якості своєї підстави моральне удосконалення людини. Формування соціально активної особистості є разом з тим, і формуванням активної життєвої позиції (Михов Б., 2007).

Слід звернути увагу на наступні обставини. По-перше, соціальна поведінка особистості – це ступінь її активності в соціальному середовищі, в спілках, організаціях. По-друге, особистість проявляється в діяльності в соціальному середовищі. Цим визначається її образ життя. Таким чином, соціальна активність тісно пов'язана з образом життя

особистості. Стверджується, що активна і творча діяльність являє собою найбільш повне вираження соціальної природи її вільно розвиненої індивідуальності. Творча активність – це не тільки атрибут суспільно цінної діяльності, але й форма самовираження і самоствердження особистості. І. Кузьмінков та Л. Новикова ведуть мову про те, що особистість стверджує себе через активну діяльність в одній чи кількох галузях соціального життя. Соціальна активність та її конкретні прояви зумовлені соціальними стосунками (Романовський О., 2000).

В. Мухіна виділяє наступні три види активності здорового індивіда: фізична, психічна та соціальна. Услід за багатьма іншими авторами, вона розділяє наступні положення про сутність соціальної активності: соціальна активність – стійка властивість особистості, яка залежить від її місця в соціальній структурі і виконуваної соціальної ролі; соціальна активність виступає як спонукальна, рушійна сила соціальної діяльності особистості. Діяльність, яка зумовлена соціальною активністю, має характер самодіяльності – творчої, ініціативної, свідомо підсиленої (Мухина В., 2006).

Отже, спираючись на результати проведеного теоретичного аналізу, можна сформулювати такі висновки. Активність особистості слід розглядати як особистий стан чи відносно стійку властивість, яка проявляється у високому рівні інтенсивності реалізації поведінки, діяльності чи будь-якої взаємодії, виходячи з внутрішньої ініціативи самої людини. Конкретні прояви активності особистості мають свої якісні й кількісні характеристики, що виявляються в актах поведінки й діяльності. Виявлення внутрішніх механізмів і індивідуальних особливостей в проявах активності особистості припускає пізнання способу їх організації в конкретних актах поведінки й діяльності. Рушійними силами активності особистості є протиріччя, які виникають в процесі взаємодії внутрішніх і зовнішніх факторів.